

Finansdepartementet
Postboks 8008 Dep

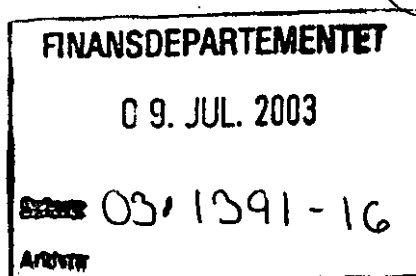
0030 Oslo

Oslo, 02.07.2003

Deres ref.: 03/1391 Ø AF, Vår ref.:

Saksbehandler: Roger Bjørnstad

Gruppe for makroøkonomi

Administrerende direktør/
Director General

Kongens gt. 6

P.b. 8131 Dep.

N-0033 Oslo

Tel.: +47-21 09 49 90

Fax: +47-21 09 49 98

Internet: www.ssb.no

E-post/E-mail: ssb@ssb.no

Høringsuttalelse til innstillingen fra ekspertutvalget for konkurranseutsatt sektor (NOU 2003:13)

Vi viser til Deres brev av 11.4.2003 der det bes om uttalelse til innstillingen fra ekspertutvalget for konkurranseutsatt sektor. SSB har følgende å bemerke:

Bruken av SSBs statistikk

I kapittel 4 redegjøres det for bakgrunn for og definisjoner av konkurranseutsatthet. Her kommer det frem at konkurransesituasjonen til enkeltbedrifter kan være annerledes enn for næringen samlet. Det var noe av årsaken til at nasjonalregnskapet forlot konkurranseinndelingen: En så faren for at enkelte administrative beslutninger overfor enkeltbedrifter ble tatt på bakgrunn av status til den næringen bedriften tilhørte.

Inndelingen er analytisk interessant og bør kunne være en del av SSBs makroøkonomiske modellapparatet om enn ikke en del av selve nasjonalregnskapet. Det vil derfor bli vurdert å tilrettelegge data fra nasjonalregnskapet for en slik analytisk inndeling.

Ellers benyttes i kapittel 4 data fra nasjonalregnskapet sammen med annen statistikk, bl.a. utenrikshandelen til å illustrere konkurransesituasjon, se tabell 4.1. Her ser det imidlertid ut til å mangle kildehenvisning.

I kapittel 7.3.7 (og i oppsummeringen av kapittel 7 på side 30) om lederlønnsutviklingen, savnes statistikk som synliggjør den høye veksten for funksjonærer og toppledere.

Figur 7.5 under kapittel 7.6.2 har feil kildehenvisning. Dette er tall utarbeidet av Statistisk sentralbyrå, og inngår i den offisielle statistikken.

Ifølge tittelen til Tabell 7.2 viser tabellen antall ansatte i de største arbeidsgiversammenslutningene, men det korrekte her er vel at tallene viser antall ansatte i tariffbundne medlemsbedrifter i arbeidsgiversammenslutningene. Det er videre ting som tyder på at det er innrapportert for mange tariffbundne medlemsbedrifter i NHO. I denne tabellen burde det også stå hvor mange ansatte det er i Oslo kommune i og med at disse ikke er inkludert i Kommunenes Sentralforbund, noe de for øvrig er i SSBs offisielle statistikk.

Det burde vært diskutert hvordan bonuser, provisjoner og strukturendringer er av betydning for lønnsveksten, da slike ting neppe kan sees på som permanente bidrag i lønnsdannelsen.

lønnsdannelsen. MSG er en likevektsmodell og beskriver i større grad tilbudssiden i økonomien og brukes ofte til langsiktige analyser av norsk økonomi. For eksempel eksisterer det ikke arbeidsledighet i MSG.

Basisforløpet

Det er vanskelig å vurdere i hvor stor grad basisforløpet gjenspeiler en fornuftig bruk av modellene og hva som skyldes modellbrukerens skjønn og anslag på eksogene variable. Det hevdes imidlertid at MODAG og MSG ikke gir holdepunkter for hvordan og hvor raskt økonomien konvergerer mot langsiktige likevektsbaner med utgangspunkt i en situasjon med unormalt høy eller lav kapasitetsutnyttning (kapittel 6.3.5). Dette er riktig i den forstand at MSG kun viser økonomien i likevekt, dvs. uten unormal høy eller lav kapasitetsutnyttning, og at det i MODAG ikke eksisterer noe entydig likevekt. Det er imidlertid mekanismer i MODAG som kan gi slike holdepunkter som det her etterspørres.

Årsaken til at det ikke eksisterer likevektsbegreper i MODAG er hovedsakelig forutsetningene om avvik fra fullkommen konkurranse i produkt- og arbeidsmarkedet. Dersom en lar parametrene i modellen nærme seg de verdier som gjør at atferden går mot fullkommen konkurranse i begge markedene, vil det også i denne modellen bli slik at produksjonen på lang sikt er bestemt kun av tilbudssideforhold i økonomien, uavhengig av produktetterspørselen. Fravær av entydig likevekt forhindrer imidlertid ikke at det på kort sikt er tilbakevendingsmekanismer. For eksempel, dersom kapasitetsutnyttningen er svært høy og arbeidsledigheten lav, vil lønningene stige, noe som bidrar til å redusere produksjonen og normalisere kapasitetsutnyttningen. Dessuten vil høy kapasitetsutnyttning øke norske bedrifters produktpriser, både gjennom høyere kostnadsvekst og gjennom økt prispåslag utover kostnadene (mark-up). Høyere priser medfører dermed lavere etterspørsel rettet mot norskproduserte produkter og produksjonen synker. Høy lønnsvekst og lav ledighet vil etter hvert også øke arbeidstilbudet og dermed øke produksjonskapasiteten i økonomien på litt lenger sikt.

Selv om det på lang sikt ikke er entydige likevektsnivåer for kapasitetsutnyttning, ledighet og lønnsvekst, angir modellen likevel en sammenheng mellom disse størrelsene. Hvorvidt disse nivåene er opprettholdbare avhenger av forhold utenfor modellen, som langsiktig balanse i offentlige finanser og i utenriksøkonomien. Slike forhold er sentrale i MSG, men konvergenshastigheten fra sammenhengene i MODAG til likevektsbetingelsene i MSG er det ikke mulig å utlede slik modellene framstår nå.

I utvalgets basisalternativ er det forutsatt at om lag halvparten av reduksjonen i etterspørselsimpulser fra Nordsjøen motvirkes ved at leverandørnæringene klarer å omstille virksomheten til annen importkonkurrerende virksomhet eller til leveranser til oljevirkosomhet i utlandet. Det er uklart hvordan dette rent modellteknisk er gjort, men det antas at det er foretatt en oppjustering av markedsandelene til norske eksport og importkonkurrerende bedrifter. Markedsandelene til norsk industri er imidlertid modellert i MODAG. En slik eksogen oppjustering av markedsandelene betyr dermed at oljeleverandørindustrien i større grad enn andre industribedrifter klarer å vende seg mot nye markeder i en periode med fallende etterspørsel. Det kan godt være gode argumenter for at det skal være slik, men det synes ikke å være tilstrekkelig godt gjort i innstillingen.

Skiftberegninger

Utvalget presenterer flere beregninger på virkningen av å endre sentrale forutsetninger. Det er nærliggende å anta at disse i sin helhet er modellberegninger. I kapittel 4.7.3 vises effekter av svekket konkurranseevne belyst ved tre beregninger på MODAG; (i) 2 prosent varig styrkelse av kronekursen med endogen lønn, (ii) 2 prosent varig styrkelse av kronekursen med eksogen lønn, og (iii) 2 prosent varig høyere lønn. I kapittel 6.4 er det gjort en liknende beregning, men her er kronekursen 4,4 prosent sterkere enn i basisforløpet og både lønn og arbeidstilbud er eksogent. Denne beregningen tilsvarer altså beregning (ii) i kapittel 4.7.3, men slik at skiftet er sterkere og arbeidstilbudet er eksogent. Det samme skiftet gjennomføres uten forutsetningen om økte markedsandeler som følge av mindre etterspørselsimpulser fra oljeinvesteringene.

Ved å sette lønnsblokken i MODAG ut av funksjon og betrakte lønningene som eksogene, antas det implisitt at den norske lønnsdannelsen er endret slik at redusert konkurranseevne og økt ledighet ikke lenger moderer lønnsveksten. Denne antakelsen er imidlertid ikke gjort eksplisitt, noe som ville vært en fordel. Lønnsdannelsen er for eksempel ikke erstattet med en alternativ lønnsdannelse og det er ikke

diskutert hvorvidt det er en realistisk antakelse at økt ledighet ikke lenger reduserer lønnsveksten. Selv i land med den mest rigide lønnsdannelsen reagerer lønningene på ledigheten. Det er videre ikke diskutert hvordan og hvor raskt en eventuell endret lønnsdannelse ville virke inn på norsk økonomi. Det eksisterer en versjon av MODAG med alternative regimer for lønnsdannelse der slike effekter kan studeres. Modellversjonen med skiftanalyser er dokumentert i Norsk økonomisk tidsskrift nr. 1, 2002.

I avsnittene 6.5 og 6.6 ser utvalget på effekter av endringer i den finanspolitiske innretningen. I avsnitt 6.5 beregnes konsekvensene av at hele handlingsrommet til handlingsregelen for innfasing av oljeinntekter benyttes til hhv. økt offentlig konsum og reduserte skatter. To skiftberegninger i avsnitt 6.6 viser konsekvensene av hhv. lavere og høyere innfasing, men med den samme fordelingen på offentlig konsum og skatteletter som i basisforløpet. Høyere offentlig konsum og innfasing enn i basisforløpet trekker begge i retning av å øke sysselsettingen, redusere ledigheten og øke lønningene. Større skattelette og lavere innfasing enn i basisforløpet trekker i motsatt retning. Skiftene er imidlertid ikke behandlet likt da det er forutsatt at arbeidstilbudet er eksogent når ledigheten synker, mens det er endogent når ledigheten stiger. Dette gjør det vanskelig å sammenligne resultatene.

Til tross for at yrkesdeltakelsen i Norge er svært høy i internasjonal sammenheng, men også historisk sett, er det ikke opplagt at en ytterligere bedring av arbeidsmarkedet ikke ville ha bidratt til å trekke enda flere personer ut i yrkeslivet eller bidratt til at de i arbeid jobbet flere timer. Dette er vel også bakgrunnen for en egen skiftberegning i avsnitt 6.8 der betydningen av økt tilgang på arbeidskraft studeres ved hjelp av MSG. I finanspolitikkskiftene fokuseres det imidlertid på perioden fram til 2010. Da MSG er svak når det gjelder å beskrive utviklingen i norsk økonomi i en så kort tidshorisont som 7 år, ville det vært mer rettferdig å la MODAG beskrive utviklingen fram til 2010 med et endogent arbeidstilbud, også når dette innebærer ytterligere økt yrkesdeltaking.

Dette synet gjelder generelt. I flere av skiftberegningene som går fram til 2010 er resultatene for MSG presentert på lik linje med MODAG. I avsnitt 6.8 om økt tilgang på arbeidskraft presenteres det kun MSG-beregninger, og da fram til 2015. I et slikt tidsperspektiv burde det vært vurdert å utelukkende presentere MODAG-beregninger.

Beskrivelsen av lønnsdannelsen i lys av forskningen i SSB

Beskrivelsen av lønnsdannelsen i utvalgets innstilling er i alt vesentligste i samsvar med konklusjoner fra forskningen over temaet i SSB. Vedlegg 3 som danner grunnlaget for diskusjonen i kapittel 7.5 - "Rammer for lønnsveksten på lang sikt" - kommenteres under.

Kommentarer til Vedlegg 3

I dette vedlegget presenteres hovedkursteorien i form av en formell modell på fem likninger. Modellen er tidligere presentert av Norges Bank i Inflasjonsrapporten 3/2002. En modifisert utgave, der det bl.a. tas hensyn til at innfasingen av oljepenger medfører en realappresiering, er presentert av Roger Bjørnstad i Økonomisk Forum nr. 9, 2002. For gitte anslag på de eksogene variablene gir modellen den årlige lønnsveksten som er forenlig med et inflasjonsmål på 2,5 prosent. De øvrige fire variablene modellen bestemmer er prisveksten på konkurranseutsatte, importerte og skjermede varer i norske kroner, samt valutakursendringer.

I Tabell 3.1 legges det til grunn at Norges Bank anslår en vekst i import og eksportpriser målt i utenlandsk valuta på 1,75 prosent. Dette må være feil da det framkommer av Inflasjonsrapporten 3/2002 at både import og eksportprisveksten målt i utenlandsk valuta anslås til rundt 1 prosent.

I og med at prisvekstanslagene på 1,75 prosent benyttes i de andre framstillingene i vedleggets Tabell 3.1, kan det tyde på at enten så anser utvalget at 1,75 prosent er et realistisk anslag, eller så skyldes det en misforståelse og at det da skulle vært lagt til grunn en prisvekst på 1 prosent som hos Norges Bank.

Dersom utvalget anser at en prisvekst på 1,75 prosent er mer realistisk enn 1 prosent, bør dette godtgjøres. Gjennomsnittlig årlig prisendring på tradisjonelle importvarer i perioden 1990-2001 var til sammenligning 0,3 prosent.

Hvis utvalget i stedet legger til grunn en prisvekst på 1 prosent, som hos Norges Bank, endrer ikke dette i seg selv lønnsveksten i modellen så lenge valutakursen er endogen, men det får konsekvenser for valutakursutviklingen. En test for om de eksogene anslagene er realistiske, er om denne valutakursutviklingen samsvarer med antatt inflasjonsforskjell mellom Norge og handelspartnerne i alternativene uten realappresiering (alternativene 2, 4 og 5), og med antatt realappresiering i alternativet med svekket lønnsomhet i k-sektor (alternativ 3). Med et anslaget på import- og eksportprisveksten på 1,75 prosent årlig, oppnås det slik konsistens. Dersom prisveksten på handelsvarene antas å være 1 prosent årlig, utvikler valutakursen seg imidlertid i strid med utvalgets antakelse om en inflasjonsforskjell mellom Norge og handelspartnerne på 0,5 prosentpoeng. Inflasjonsforskjellen blir da på hele 1,3 prosentpoeng.

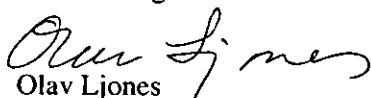
I alternativ 3 antas det en årlig svekkelse i lønnsomheten i k-sektor på 0,75 prosent som følge av innfasingen av oljeinntekter i norsk økonomi. Denne realappresieringen er regnet ut ved at den er forenlig med forskjellen mellom inflasjonsmålet i Norge på 2,5 prosent og det gjennomsnittlige inflasjonsmålet hos handelspartnerne på 2 prosent, samt uendret valutakurs. Denne metoden for å regne ut realappresieringen er utilstrekkelig når valutakursen er endogen. I dette alternativet og når prisveksten på handelsvarene er 1 prosent årlig svekkes kronen nemlig med 0,8 prosent årlig.

Problemet er at når det innføres en ekstra likning, likning (9), som viser at valutakursutviklingen må være forenlig med inflasjonsforskjellen mellom Norge og handelspartnerne, må modellen også ha en ekstra endogen variabel. Dersom dette ikke skal være realappresieringen som følge av innfasingen av oljeinntekter, som hos Bjørnstad, må inflasjonen hos handelspartnerne være endogen. Inflasjonen hos handelspartnerne antas imidlertid å være 2 prosent. Dermed er ikke konsistensen i modellen oppfylt og noen av antakelsene er urimelige. Det kan være at antakelsen om en inflasjon hos handelspartnerne på 2 prosent er urimelig, men det kan også være at noen av de andre eksogene anslagene er urimelige.

Dersom det legges til grunn en produktivitsvekst i k-sektor på 3 prosent som hos Norges Bank med bakgrunn i gjennomsnittet for handelspartnerne de siste 30 årene, oppnås det konsistens i modellen. I alternativ 3 for eksempel, forblir valutakursen uendret, konkurransevnetapet blir 0,75 prosent årlig og inflasjonen hos handelspartnerne blir 2 prosent. Dette gir imidlertid en lønnsvekst på 4,9 prosent som hos Bjørnstad. Også i de andre alternativene oppnås det konsistens slik at inflasjonen hos handelspartnerne blir 2 prosent.

Utvalget benytter et anslag på produktivitsveksten i skjermet sektor lik 1,75 (og 1,5 i alternativ 5), dette kan synes lavt da produktivitsveksten i privat tjenesteyting i gjennomsnitt over perioden 1971-2002 var på 2,5 prosent, og 3 prosent i perioden 1991-2002. Privat og offentlig vareproduksjon utenom industrien hadde en gjennomsnittlig produktivitsvekst på 3,7 prosent i perioden 1971-2002 og 2,9 prosent i perioden 1991-2002. Deler av industrien er også skjermet fra internasjonal konkurranse. Dette gjelder særlig nærings- og nytelsesmiddelindustrien. Produktivitsveksten her har vært lav med 0,6 prosent som et gjennomsnitt for perioden 1971-2002 og 1,9 prosent i perioden 1991-2002. Benyttes timeverksandelene i 2002 som vekter i et aggregat av disse tre sektorene blir gjennomsnittlig produktivitsvekst 2,7 prosent årlig. I tillegg inkluderes noen få offentlige gebyrer i konsumprisindeksens beregningsgrunnlag, blant annet barnehagesatser. Produktivitsveksten i offentlig sektor settes imidlertid beregningsteknisk lik 0,5 prosent. Det er uklart hva dette betyr for kostnadsoverveltningen i offentlig sektor, men det utgjør uansett svært lite av beregningsgrunnlaget til konsumprisindeksen.

Med vennlig hilsen

Olav Ljones
Fung. adm. direktør